Oikeustapauskokoelma

UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

27 päivänä marraskuuta 2014*

Kilpailu — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Tehomuuntajien markkinat — Päätös, jossa todetaan EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkominen — Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan — Yrityksen käsite — Kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta vastuuseen joutuminen — Olettama, jonka mukaan emoyhtiö tosiasiallisesti käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä käyttäytymiseen — Perusteluvelvollisuus

Asiassa T-517/09,

Alstom, kotipaikka Levallois-Perret (Ranska), edustajinaan asianajajat J. Derenne ja A. Müller-Rappard,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi A. Bouquet, N. von Lingen ja K. Mojzesowicz, sittemmin M. Bouquet, Mojzesowicz ja P. Van Nuffel,

vastaajana,

jossa vaaditaan, että EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 7.10.2009 tehty komission päätös K (2009) 7601 lopullinen (asia COMP/39.129 – Tehomuuntajat) kumotaan,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: puheenjohtaja O. Czúcz (esittelevä tuomari) sekä tuomarit I. Labucka ja D. Gratsias,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Kristensen,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 9.7.2012 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

tuomion

Asian tausta ja riidanalainen päätös

1 Tässä asiassa on kyse sellaisten tehomuuntajien, säästömuuntajien ja rinnakkaisreaktoreiden markkinoista, joiden jännitealue on vähintään 380 kV. Tehomuuntaja on sähkölaite, jonka tehtävänä on alentaa tai lisätä virtapiirin jännitettä. Tehomuuntajia myydään sekä erillisinä laitteina että osana toimintavalmiita sähköasemia.

2 Tässä oikeudenkäynnissä merkityksellisenä ajanjaksona eli 9.6.1999-15.5.2003 välisenä aikana Alstom T&D SA toimi tehomuuntajien tuotannon alalla. Kantaja Alstom omisti koko tämän ajanjakson ajan täysin Alstom France SA:n (jonka nimeksi tuli elokuussa 1999 Alstom Holdings). Alstom France SA puolestaan omisti täysin Alstom T&D:n.

3 Sen jälkeen kun Alstom-konsernin tehomuuntajien tuotantotoiminta myytiin Areva-konsernille, Alstom T&D siirrettiin vuonna 2004 Areva SA:n johtamaan Areva-konserniin, ja se nimettiin tämän jälkeen uudelleen Areva T&D SA:ksi.

4 Euroopan yhteisöjen komissio esitti 8.8.2007 ja 18.3.2008 kantajalle tietopyyntöjä, joihin kantaja vastasi 7.9.2007 ja 28.2.2008.

5 Komissio päätti 30.9.2008 aloittaa tehomuuntajien markkinoita koskevan menettelyn riidanalaisen päätöksen adressaatteja vastaan.

6 Väitetiedoksianto annettiin 20.11.2008. Kantaja vastasi siihen 20.1.2009.

7 Komissio teki 7.10.2009 EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (asia COMP/39.129 – Tehomuuntajat; jäljempänä riidanalainen päätös) päätöksen K (2009) 7601 lopullinen, jossa se totesi Areva T&D :n ja kantajan rikkoneen EY 81 artiklaa ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (jäljempänä ETA-sopimus) 53 artiklaa ja jossa se määräsi kantajalle 16,5 miljoonan euron sakon, josta Areva T&D määrättiin vastaamaan yhteisvastuullisesti 13,53 miljoonan euron osalta.

8 Komissio totesi riidanalaisessa päätöksessä, että Areva T&D oli osallistunut ainakin 9.6.1999 ja 15.5.2003 välisen ajan ”herrasmiessopimukseen (HS)” eli koko Euroopan talousalueen (ETA) kattavaan lainvastaiseen kartelliin, joka muodostui eurooppalaisten ja japanilaisten tehomuuntajien tuottajien välisestä suullisesta sopimuksesta ja jonka mukaan ne kunnioittivat toistensa kotimarkkinoita ja pidättäytyivät myymästä niillä.

9 Herrasmiessopimuksen organisoinnista komissio totesi, että osallistuneet yritykset oli jaettu kahteen ryhmään eli eurooppalaiseen ja japanilaiseen ryhmään, että kumpikin ryhmä nimitti sihteerinä toimivan yrityksen ja että Siemens oli toiminut eurooppalaisen ryhmän sihteerinä ja Hitachi japanilaisen ryhmän sihteerinä koko kilpailusääntöjen rikkomisen ajan. Komissio totesi myös, että markkinoiden jakamista koskenutta sopimusta oli täydennetty sopimuksella, jonka tarkoituksena oli se, että toisen ryhmän alueelta peräisin olevista tarjouspyynnöistä (hankkeista) ilmoitettiin ja että hankkeista ilmoitettiin toisen ryhmän sihteerille niiden uudelleen jakamista varten.

10 Riidanalainen päätös koskee tehomuuntajien markkinoita, myytiinpä ne erillisinä tuotteina tai osana avaimet käteen -hankkeita, mutta ei kuitenkaan tehomuuntajia, jotka myydään osana kaasueristeisiin kytkinlaitteisiin perustuvia sähköasemia, sillä ne kuuluvat 24.1.2007 tehdyn komission päätöksen K (2006) 6762 lopullinen soveltamisalaan; päätös [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (asia COMP/38.899 – Kaasueristeiset kytkinlaitteet) (tiivistelmä julkaistu EUVL 2008, C 5, s. 7).

11 Komissio katsoi riidanalaisen päätöksen 5.5 kohdassa, 171-174 perustelukappaleessa, että herrasmiessopimuksella oli ollut vaikutusta jäsenvaltioiden ja ETA-sopimuksen sopimuspuolten väliseen kauppaan.

12 Komissio totesi riidanalaisen päätöksen 6 kohdassa, 183-205 perustelukappaleessa, että kantaja ja Areva T&D, joka tuolloin oli nimeltään Alstom T&D, olivat solidaarisessa yhteisvastuussa 9.6.1999 ja 25.3.2003 välisenä aikana tapahtuneesta kilpailusääntöjen rikkomisesta. Komissio totesi tässä yhteydessä, että koska kantaja omisti yhtäältä kokonaisuudessaan Areva T&D:n, joka tuolloin oli nimeltään Alstom T&D, se saattoi olettaa, että kantaja vaikutti ratkaisevasti Areva T&D:n käyttäytymiseen, ja että kantaja ei ollut toisaalta esittänyt perusteluja, joilla tämä olettama voitaisiin kumota.

13 Se, että kantajalle määrätty sakko ja Areva T&D:lle määrätty sakko ovat erisuuruisia, johtuu siitä, että komissio alensi Areva T&D:lle määrättyä sakkoa 18 prosentilla sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa vuonna 2002 annetun tiedonannon (EUVL 2002, C 45, s. 3) soveltamisalaan kuulumattoman todellisen yhteistyön vuoksi.

14 Komissio antoi riidanalaisen päätöksen tiedoksi kantajalle kirjeellä, joka oli päivätty 8.10.2009 ja joka otettiin vastaan 9.10.2009.

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

15 Kantaja nosti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 21.12.2009 toimittamallaan kannekirjelmällä nyt käsiteltävän kanteen.

16 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

— kumoaa riidanalaisen päätöksen

— kumoaa komission tilinpitäjän 10.12.2009 päivätyn kirjeen ja

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

17 Komissio toimitti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 19.4.2010 yhtäältä vastineen, jossa se vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

— hylkää riidanalaisesta päätöksestä nostetun kumoamiskanteen ja

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

18 Komissio esitti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 9.4.2010 toimittamallaan kirjelmällä toisaalta oikeudenkäyntiväitteen, joka koski komission tilinpitäjän kirjettä koskevaa kumoamisvatimusta. Komissio vaatii oikeudenkäyntiväitteessään, että unionin yleinen tuomioistuin

— jättää tilinpitäjän kirjettä koskevan kumoamiskanteen tutkimatta, koska sen tutkittavaksi ottamisen edellytykset puuttuvat selvästi

— toissijaisesti toteaa, että lausunnon antaminen asiassa raukeaa

— joka tapauksessa

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja

— toissijaisesti toteaa, että kukin asianosainen vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

19 Kantaja esitti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 18.6.2010 toimittamallaan kirjelmällä kirjalliset huomautuksensa oikeudenkäyntiväitteestä. Se vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

— hylkää oikeudenkäyntiväitteen ja kehottaa komissiota esittämään vastineensa pääasiassa

— toissijaisesti yhdistää tutkittavaksi ottamista koskevan kysymyksen tarkastelun pääasiaan ja kehottaa komissiota esittämään vastineensa pääasiassa ja

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

20 Asialle määrättiin 24.10.2011 uusi esittelevä tuomari kolmannesta jaostosta.

21 Unionin yleinen tuomioistuin (kolmas jaosto) päätti 24.4.2012 antamallaan määräyksellä Alstom v. komissio (ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa), että lausunnon antaminen tilinpitäjän kirjettä koskevasta kumoamisvaatimuksesta raukeaa ja että oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.

22 Esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella unionin yleinen tuomioistuin (kolmas jaosto) päätti työjärjestyksensä 64 artiklan mukaisena prosessinjohtotoimenpiteenä esittää asianosaisille kysymyksiä, joihin asianosaiset vastasivat asetetussa määräajassa, ja aloittaa suullisen käsittelyn.

23 Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 9.7.2012 pidetyssä istunnossa.

24 Tämän asian ja asian T-521/09, Alstom Grid v. komissio välisten yhteyksien vuoksi unionin yleinen tuomioistuin päätti antaa tuomion näissä asioissa samanaikaisesti. Unionin yleinen tuomioistuin keskeytti asian käsittelyn asiassa T-521/09, Alstom Grid v. komissio siihen saakka, kunnes unionin tuomioistuin antoi 10.4.2014 lopullisen tuomion C-231/11 P, komissio v. Siemens Österreich ym.

Oikeudellinen arviointi

25 Riidanalaista päätöstä koskeva kumoamiskanne perustuu kolmeen kanneperusteeseen. Ensimmäinen kanneperuste koskee sitä, että kahden yhtiön solidaariseen yhteisvastuuseen tuomitsemista koskevia oikeussääntöjä on rikottu. Tässä kanneperusteessa on kaksi osaa, joista ensimmäisen mukaan solidaariseen yhteisvastuuseen sovellettavaa oikeuskäytäntöä on rikottu ja toisen mukaan yleistä periaatetta, jonka mukaan rangaistukset on määrättävä yksilökohtaisesti ja yksilöllisesti, on loukattu, koska solidaarisuutta on sovellettu virheellisesti. Toinen kanneperuste koskee sitä, että perusteluvelvollisuutta on laiminlyöty. Siinä on kolme osaa, joista ensimmäisen mukaan perustelut, joiden mukaan menettelytavalla oli vaikutusta jäsenvaltioiden ja ETA-sopimuksen sopimuspuolten väliseen kauppaan, olivat riittämättömät, toisen mukaan komission päätelmää, jonka mukaan kantaja ei ole kumonnut olettamaa vastuustaan tytäryhtiönsä toiminnasta, ei ole perusteltu ja kolmannen mukaan kantajan ja sen tytäryhtiön yhteisvastuun osalta esitetyt perustelut olivat ristiriitaisia. Kolmas kanneperuste koskee sitä, että EY 81 artiklaan liittyviä määräyksiä siitä, milloin emoyhtiöiden on katsottava olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin niiden tytäryhtiöt syyllistyvät, on rikottu.

26 Unionin yleinen tuomioistuin katsoo, että aluksi on syytä tutkia toisen kanneperusteen ensimmäinen osa, jossa on kyse komission perusteluista, joiden mukaan toiminnalla oli vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, ennen kuin toiseksi tutkitaan kanneperusteet ja niiden osat, jotka koskevat komission päätöstä saattaa kantaja vastuuseen sen tytäryhtiönsä toiminnasta, joka

herrasmiessopimukseen osallistumisensa aikaan oli nimeltään Alstom T&D, riidanalaisen päätöksen tekemisen aikaan Areva T&D ja Alstomin ostettua sen takaisin tammikuusta 2010 alkaen Alstom Grid SAS (jäljempänä T&D-tytäryhtiö).

1. *Toisen kanneperusteen ensimmäinen osa, jonka mukaan ne perustelut olivat riittämättömät, joiden mukaan toiminnalla oli vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan*

27 Kantaja esittää toisen kanneperusteen ensimmäisessä osassa, että komissio ei perustellut riittävästi päätelmäänsä, jonka mukaan herrasmiessopimuksella oli vaikutusta jäsenvaltioiden ja ETA-sopimuksen sopimuspuolten väliseen kauppaan.

28 Tässä yhteydessä on muistutettava, että EY 253 artiklassa määrätty perusteluvelvollisuus on olennainen muotomääräys, joka on erotettava perustelujen aineellisesta paikkansapitävyydestä, koska viimeksi mainittu koskee riidanalaisen toimen aineellista lainmukaisuutta (tuomio 2.4.1998, komissio v. Sytraval ja Brink's France, C-367/95 P, Kok., EU:C:1998:154, 67 kohta; tuomio 22.3.2001, Ranska v. komissio, C-17/99, Kok., EU:C:2001:178, 35 kohta ja tuomio 29.9.2011, Elf Aquitaine v. komissio, C-521/09 P, Kok., EU:C:2011:620,146 kohta).

29 EY 253 artiklassa edellytettyjen perustelujen on näin ollen oltava kyseisen toimen luonteen mukaisia ja niistä on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä riidanalaisen toimenpiteen tehneen toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden (edellä 28 kohdassa mainittu tuomio Ranska v. komissio, EU:C:2001:178, 35 kohta ja edellä 28 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 147 kohta).

30 Yksittäistapauksia koskevien päätösten osalta vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että perusteluvelvollisuuden tarkoitus on paitsi antaa toimivaltaiselle tuomioistuimelle mahdollisuus tutkia päätöksen laillisuus, myös antaa asianosaiselle riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös mahdollisesti virheellinen, jolloin sen pätevyys voidaan riitauttaa (tuomio 2.10.2003, Corus UK v. komissio, C-199/99 P, Kok., EU:C:2003:531, 145 kohta; tuomio 28.6.2005, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, Kok., EU:C:2005:408, 462 kohta ja edellä 28 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 148 kohta).

31 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan edelleen perusteluvelvollisuuden täyttymistä on arvioitava asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella, joita ovat muun muassa toimenpiteen sisältö, esitettyjen perustelujen luonne ja se tarve, joka niillä, joille toimenpide on osoitettu tai joita se koskee suoraan ja erikseen, voi olla saada selvennystä tilanteeseen. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevia yksityiskohtia, sillä tutkittaessa sitä, täyttävätkö toimenpiteen perustelut EY 253 artiklan vaatimukset, on otettava huomioon sen sanamuodon lisäksi myös asiayhteys ja kaikki asiaa koskevat oikeussäännöt (edellä 28 kohdassa mainittu tuomio komissio v. Sytraval ja Brink's France, EU:C:1998:154, 63 kohta; tuomio 10.7.2008, Bertelsmann ja Sony Corporation of America v. Impala, C-413/06 P, Kok., EU:C:2008:392, 166 ja 178 kohta, ja edellä 28 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 150 kohta).

32 Riidanalaisen päätöksen perusteluja on arvioitava edellä mainitun oikeuskäytännön perusteella.

33 Ensinnäkin on tutkittava kantajan väitettä siitä, että komissio ei ole perustellut riittävästi päätelmäänsä, jonka mukaan Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden ja ETA-sopimuksen sopimuspuolten välillä käydään tehomuuntajakauppaa.

34 Tältä osin on syytä todeta, että komissio totesi riidanalaisen päätöksen 172 perustelukappaleessa, että ”tehomuuntajien tuotannolle on ominaista se, että tehomuuntajilla käydään mittavaa kauppaa niin jäsenvaltioiden välillä kuin yhteisön ja niiden [Euroopan vapaakauppaliittoon kuuluvien] maiden välillä, jotka ovat ETA-sopimuksen osapuolia”. Tässä yhteydessä komissio viittasi riidanalaisen päätöksen 2.4. kohtaan (38 perustelukappale) sisältyviin perusteluihinsa, joissa se totesi, että yhtäältä asiakkaita oli kaikissa jäsenvaltioissa ja Norjassa, Islannissa ja Liechtensteinissa ja että toisaalta tärkeimmät eurooppalaiset valmistajat olivat erityisesti Saksassa, Espanjassa, Ranskassa, Itävallassa, Portugalissa ja Sveitsissä.

35 Myös riidanalaisen päätöksen 172 perustelukappaletta ja 2.4 kohtaa on syytä tarkastella tässä asiayhteydessä. Komissio nimittäin kuvaili edellisessä eli 2.3 kohdassa tarjontaa ja kysyntää kyseisellä alalla. Se totesi riidanalaisen päätöksen 34 ja 35 perustelukappaleessa tarjonnan osalta, että eurooppalaiset tavarantoimittajat myivät tehomuuntajia suurimpaan osaan Euroopan maista. Se totesi riidanalaisen päätöksen 36 perustelukappaleessa kysynnän osalta, että tärkeimmät asiakkaat olivat sähkönsiirron ja sähkön jakelun alalla toimivia julkisia yhtiöitä, alueellisia hallintoviranomaisia ja yksityisiä yrityksiä. Tämän jälkeen se totesi riidanalaisen päätöksen 37 perustelukappaleessa, että tehomuuntajien myynti, josta kyseisen menettelyn osapuolet vastasivat, oli vuonna 2001 ETA-alueella arvoltaan noin 105 miljoonaa euroa, mikä vastaa noin 65 prosenttia tehomuuntajien myynnin kokonaisarvosta ETA-alueella.

36 Riidanalaisen päätöksen perusteluista käy siten selkeästi ilmi ne tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joihin komissio perusti päätelmänsä siitä, että jäsenvaltioiden ja ETA-sopimuksen sopimuspuolten välillä käytiin kauppaa.

37 Väite, jonka mukaan toteamusta siitä, että jäsenvaltioiden ja ETA-sopimuksen sopimuspuolten välillä käydään tehomuuntajakauppaa, ei ole perusteltu riittävästi, on näin ollen hylättävä.

38 Toiseksi on tutkittava kantajan väitettä siitä, että komissio ei ole perustellut riittävästi päätelmäänsä, jonka mukaan herrasmiessopimus vaikutti jäsenvaltioiden ja ETA-sopimuksen sopimuspuolten väliseen kauppaan.

39 Tästä on syytä todeta, että komissio totesi riidanalaisen päätöksen 174 perustelukappaleessa, että herrasmiessopimus koski markkinoiden jakamista ja että sillä suojeltiin ETA-alueen tehomuuntajien valmistajia japanilaisten markkinavoimalta. Tätä perustelukappaletta on syytä tarkastella yhdessä riidanalaisen päätöksen 88-90 perustelukappaleen kanssa, joissa komissio osoitti, että japanilaiset valmistajat olivat sitoutuneet olemaan myymättä tehomuuntajia Euroopassa ja eurooppalaiset valmistajat olivat sitoutuneet olemaan myymättä niitä Japanissa.

40 Riidanalaisen päätöksen 165, 166 ja 174 perustelukappaleesta käy selkeästi ilmi komission arvioineen, että kartellista, jolla oli tällainen tavoite, täytyi seurata tai että siitä saattoi seurata se, että kauppavirrat kääntyivät automaattisesti pois suunnasta, johon ne olisivat muutoin kulkeneet.

41 Lisäksi on todettava, että komissio hylkäsi riidanalaisen päätöksen 167-169 perustelukappaleessa väitteet, jotka kyseiset yritykset olivat esittäneet osoittaakseen, että japanilaisten ja eurooppalaisten valmistajien väliselle kilpailulle oli esteitä. Komissio huomautti tässä yhteydessä ensinnäkin, että kyseiset yritykset olivat vahvistaneet säännöllisesti sen, että ne olivat mukana herrasmiessopimuksessa. Se totesi toiseksi, että korealainen valmistaja oli päässyt eurooppalaisille markkinoille. Se totesi kolmanneksi, että japanilaiset valmistajat olivat herrasmiessopimuksen aikana päässeet amerikkalaisille markkinoille ja että osapuolet eivät olleet osoittaneet, että näille markkinoille pääsyn esteet poikkesivat merkittävästi eurooppalaisille markkinoille pääsyn esteistä.

42 Ne tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joihin komissio perusti päätelmänsä siitä, että herrasmiessopimuksella oli tai sillä saattoi olla vaikutusta jäsenvaltioiden ja ETA-sopimuksen sopimuspuolten väliseen kauppaan, käyvät siten selkeästi ilmi riidanalaisen päätöksen perusteluista.

43 Toisen kanneperusteen ensimmäinen osa on näin ollen hylättävä.

2. *Kantajan ja sen T&D-tytäryhtiön solidaarinen yhteisvastuu*

44 Kaikki muut kanneperusteet ja niiden osat koskevat komission päätöstä katsoa kantajan ja sen T&D-tytäryhtiön olevan solidaarisessa yhteisvastuussa sakon maksamisesta. Kantaja esittää tässä yhteydessä asiallisesti kolme vastalausetta komission päätöksestä katsoa sen olevan vastuussa. Se esittää ensinnäkin ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisessä osassa, että komissio on jättänyt noudattamatta solidaarista yhteisvastuuta koskevaa oikeuskäytäntöä. Se väittää toiseksi toisen kanneperusteen toisessa osassa, että komissio ei ole perustellut riittävästi päätelmäänsä, jonka mukana kantaja ei esittänyt riittäviä perusteluja kumotakseen olettaman, joka koskee ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä T&D-tytäryhtiön käyttäytymiseen markkinoilla. Siinä tapauksessa, että komissio voisi tukeutua solidaarista yhteisvastuuta koskevaan oikeuskäytäntöön katsoakseen sen olevan vastuussa, kantaja väittää kolmanneksi kolmannessa kanneperusteessa, ensimmäisen kanneperusteen toisessa osassa ja toisen kanneperusteen kolmannessa osassa, että tämä oikeuskäytäntö itsessään on ristiriitaista ja EY 81 artiklan sekä unionin oikeuden periaatteiden vastaista.

Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee sitä, että solidaarista yhteisvastuuta koskevaa oikeuskäytäntöä ei ole noudatettu

45 Kantaja arvostelee ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisessä osassa komissiota siitä, että se ei ole noudattanut solidaarista yhteisvastuuta koskevaa oikeuskäytäntöä. Tähän osaan sisältyy kaksi väitettä. Ensimmäinen väite koskee sitä, että kantaja ja sen T&D-tytäryhtiö eivät ole yksi taloudellinen kokonaisuus. Toisella väitteellä kantaja arvostelee komissiota siitä, ettei komissio ole osoittanut, että näiden kahden yhtiön vastuut olivat vaihdettavissa keskenään.

46 Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa voidaan ottaa tutkittavaksi. Toisin kuin komissio väittää, kantajalla on intressi vedota siihen. Mitä ensinnäkin tulee väitteeseen, jonka mukaan ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on jätettävä tutkimatta sen vuoksi, että ensimmäinen kanneperuste ei ole itsenäinen suhteessa kolmanteen kanneperusteeseen, riittää, kun muistutetaan, että kantaja väittää ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisessä osassa, ettei komissio ole noudattanut solidaarista yhteisvastuuta koskevaa oikeuskäytäntöä, ja että kolmannessa kanneperusteessa se väittää puolestaan, että tämä oikeuskäytäntö itsessään on EY 81 artiklan ja unionin oikeuden periaatteiden vastaista (ks. edellä 44 kohta). Kun kyse on toiseksi väitteestä, jonka mukaan kantajalla ei ole intressiä riitauttaa sille yhteisvastuullisesti maksettavaksi määrättyä sakkoa sen vuoksi, että yhteisvastuu on sen kannalta myönteistä, riittää, kun todetaan, että kantaja vetoaa kahteen edellä mainittuun väitteeseen riitauttaakseen omaan vastuunsa.

Ensimmäinen väite, jonka mukaan kantaja ja sen T&D-tytäryhtiö eivät ole yksi taloudellinen kokonaisuus

47 Kantaja väittää ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisen osan ensimmäisessä väitteessä, että komissio on jättänyt noudattamatta solidaarista yhteisvastuuta koskevaa oikeuskäytäntöä, kun se katsoi kantajan olevan solidaarisessa yhteisvastuussa T&D-tytäryhtiönsä kanssa, vaikka ne eivät olleet yksi taloudellinen kokonaisuus silloin, kun T&D-tytäryhtiö osallistui herrasmiessopimukseen tai kun riidanalainen päätös tehtiin.

– Yhtä taloudellista kokonaisuutta ei ollut herrasmiessopimuksen aikana

48 Kantaja väittää, että se ja sen T&D-tytäryhtiö eivät olleet yksi taloudellinen kokonaisuus sinä aikana, jona viimeksi mainittu osallistui herrasmiessopimukseen. Kantaja katsoo, että kahta yhtiötä voidaan oikeuskäytännön mukaan pitää yhtenä taloudellisena kokonaisuutena ja siten EY 81 artiklassa ja

ETA-sopimuksen 53 artiklassa tarkoitettuna yhtenä yrityksenä ainoastaan, jos seikkaperäisen tarkastelun perusteella voidaan käyttäytymisen tai toiminnan yhtenäisyyden perusteella osoittaa, että toinen yhtiöistä tekee päätökset molempien puolesta ja että toinen taas menettää itsenäisyytensä. Komissio on kantajan mukaan käsiteltävässä asiassa perustanut kantansa kuitenkin ainoastaan siihen, että kantaja omisti kokonaan T&D-tytäryhtiönsä sinä aikana, jona viimeksi mainittu osallistui herrasmiessopimukseen, ja päätellyt tästä, että kantaja oli vaikuttanut ratkaisevasti tytäryhtiönsä käyttäytymiseen.

49 Tässä yhteydessä on muistutettava siitä, että unionin kilpailuoikeus koskee yritysten toimintaa (tuomio 7.1.2004, Aalborg Portland ym. v. komissio, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Kok., EU:C:2004:6, 59 kohta) ja että yhteisön kilpailuoikeudessa yrityksen käsitteellä tarkoitetaan jokaista yksikköä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa, riippumatta yksikön oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta (edellä 30 kohdassa mainittu tuomio Dansk Rørindustri ym. v. komissio, Kok., EU:C:2005:408, 112 kohta; tuomio 10.1.2006; Cassa di Risparmio di Firenze ym., C-222/04, Kok., EU:C:2006:8, 107 kohta ja tuomio 11.7.2006, FENIN v. komissio, C-205/03 P, Kok., EU:C:2006:453, 25 kohta).

50 Unionin tuomioistuin on myös täsmentänyt, että yrityksen käsitteellä on tässä samassa asiayhteydessä katsottava tarkoitettavan taloudellista kokonaisuutta, vaikka oikeudellisesti tämän taloudellisen kokonaisuuden muodostaakin useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (tuomio 14.12.2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, Kok., EU:C:2006:784, 40 kohta; tuomio 10.9.2009, Akzo Nobel ym. v. komissio, C-97/08 P, Kok., EU:C:2009:536, 55 kohta ja tuomio 20.1.2011, General Química ym. v. komissio, C-90/09 P, Kok., EU:C:2011:21, 53 kohta).

51 Kun tällainen taloudellinen yksikkö rikkoo kilpailusääntöjä, sen asiana on yksilöllisen vastuun periaatteen mukaisesti vastata kyseisestä rikkomisesta (ks. vastaavasti tuomio 8.7.1999, komissio v. Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Kok., EU:C:1999:356, 145 kohta; tuomio 16.11.2000, Cascades v. komissio, C-279/98 P, Kok., EU:C:2000:626, 78 kohta; edellä 50 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, EU:C:2009:536, 56 kohta ja edellä 50 kohdassa mainittu tuomio General Química ym. v. komissio, EU:C:2011:21, 36 kohta).

52 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä käy ilmi, että emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön toiminnasta erityisesti silloin, kun siitä huolimatta, että tytäryhtiö on erillinen oikeussubjekti, se ei päätä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään vaan noudattaa olennaisilta osin emoyhtiön sille antamia ohjeita, kun otetaan erityisesti huomioon taloudelliset, organisatoriset ja oikeudelliset yhteydet näiden kahden oikeudellisen yksikön välillä (edellä 50 kohdassa mainittu tuomio Akzo Nobel ym. v. komissio, EU:C:2009:536, 58 kohta ja edellä 28 kohdassa mainittu asia Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 54 kohta).

53 Näin on siksi, että tällaisessa tapauksessa emoyhtiö ja tytäryhtiö kuuluvat samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen yhden ainoan edellä mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetun yrityksen. Näin ollen se, että emoyhtiö ja tytäryhtiö muodostavat yhden EY 81 artiklassa ja ETA-sopimuksen 53 artiklassa tarkoitetun yrityksen, mahdollistaa sen, että komissio voi osoittaa sakkojen määräämistä koskevan päätöksen emoyhtiölle ilman, että sillä olisi velvollisuutta osoittaa tämän emoyhtiön itse osallistuneen rikkomiseen (edellä 50 kohdassa mainittu tuomio Akzo Nobel ym. v. komissio, EU:C:2009:536, 59 kohta; edellä 50 kohdassa mainittu tuomio General Química ym. v. komissio, EU:C:2011:21, 38 kohta ja edellä 28 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 55 kohta).

54 Sellaisessa erityistapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiönsä, joka on rikkonut yhteisön kilpailusääntöjä, yhtäältä tämä emoyhtiö voi vaikuttaa ratkaisevasti tytäryhtiön käyttäytymiseen ja toisaalta on olemassa kumottavissa oleva olettama, jonka mukaan kyseinen emoyhtiö tosiasiallisesti vaikuttaa ratkaisevasti tytäryhtiönsä käyttäytymiseen (edellä 50 kohdassa mainittu tuomio Akzo Nobel

ym. v. komissio, EU:C:2009:536, 60 kohta; edellä 50 kohdassa mainittu tuomio General Química ym. v. komissio, EU:C:2011:21, 39 kohta ja edellä 28 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio EU:C:2011:620, 56 kohta).

55 Näissä olosuhteissa riittää, että komissio osoittaa, että emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiön, voidakseen olettaa, että emoyhtiö vaikuttaa ratkaisevasti tämän tytäryhtiön liiketoimintapolitiikkaan. Tämän perusteella komissio voi katsoa, että emoyhtiö on solidaarisessa yhteisvastuussa tytäryhtiölleen määrätyn sakon maksamisesta, ellei tämä emoyhtiö, jonka asiana on kumota tämä olettama, esitä riittäviä todisteita sen osoittamiseksi, että tytäryhtiö toimii itsenäisesti markkinoilla (edellä 50 kohdassa mainittu tuomio Akzo Nobel ym. v. komissio, EU:C:2009:536, 61 kohta; edellä 50 kohdassa mainittu tuomio General Química ym. v. komissio, EU:C:2011:21, 40 kohta ja edellä 28 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio EU:C:2011:620, 57 kohta).

56 Tällaisessa tapauksessa mainitun olettaman soveltamisen edellytykseksi ei aseteta sitä, että esitetään muita todisteita (edellä 50 kohdassa mainittu tuomio Akzo Nobel ym. v. komissio, EU:C:2009:536, 62 kohta ja edellä 50 kohdassa mainittu tuomio General Química ym. v. komissio, EU:C:2011:21, 41 kohta).

57 Sellaisessa erityistapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa täysin väliyhtiön, joka puolestaan omistaa täysin kyseisen konsernin tytäryhtiön, joka on syyllistynyt unionin kilpailusääntöjen rikkomiseen, on olemassa kumottavissa oleva olettama siitä, että kyseinen emoyhtiö vaikuttaa ratkaisevasti väliyhtiön toimintaan ja tämän kautta välillisesti myös mainitun tytäryhtiön toimintaan (edellä 50 kohdassa mainittu tuomio General Química ym. v. komissio, EU:C:2011:21, 86-89 kohta).

58 Edellä mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, että kun komissio totesi riidanalaisen päätöksen 189-195 perustelukappaleessa, että kantaja omisti kokonaan T&D-tytäryhtiönsä ja että näin ollen voitiin olettaa, että kantaja vaikutti ratkaisevasti T&D-tytäryhtiön käyttäytymiseen markkinoilla, komissio ei jättänyt joudattamatta sääntöjä, jotka koskevat emoyhtiön vastuuta tytäryhtiönsä käyttäytymisestä. Toisin kuin kantaja väittää, komissio ei ollut velvollinen esittämään muita todisteita osoittaakseen, että kantaja ja T&D-tytäryhtiö olivat yksi taloudellinen kokonaisuus, vaan se saattoi tukeutua yksinomaan tähän olettamaan.

59 Toisin kuin kantaja väittää, 2.10.2003 annetun tuomion Aristrain v. komissio (C-196/99 P, Kok., EU:C:2003:529) 99 ja 101 kohdalla tai 15.6.2005 annetun tuomion Tokai Carbon ym. v. komissio (T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03, EU:T:2005:220) 391 kohdalla ei voida kyseenalaistaa tätä päätelmää. Ne tuomioiden kohdat, joihin kantaja vetoaa, eivät nimittäin koske tässä asiassa kyseessä olevan kaltaista vertikaalista suhdetta, jossa on tarpeen arvioida sitä, vaikuttiko emoyhtiö ratkaisevasti tytäryhtiönsä käyttäytymiseen. Ne koskevat päinvastoin tapauksia, joissa komission oli arvioitava sitä, vaikuttiko yhtiö ratkaisevasti toiseen yhtiöön horisontaalisessa suhteessa, siis yhtäältä kahden ”sisaryhtiön” tai toisaalta kahden ”serkkuyhtiön” - eli kahdelle eri emoyhtiölle kuuluvien kahden tytäryhtiön - välisessä suhteessa.

60 Näin ollen komissio ei jättänyt noudattamatta tytäryhtiön ja sen emoyhtiön solidaarista yhteisvastuuta koskevaa oikeuskäytäntöä olettaessaan, että kantaja ja sen T&D-tytäryhtiö olivat yksi taloudellinen kokonaisuus, ja tukeutuessaan siihen, että kantaja omisti Alstom Francen välityksellä, jonka nimeksi elokuussa tuli 1999 Alstom Holdings (ks. edellä 2 kohta), kokonaan T&D-tytäryhtiönsä.

– Yhtä taloudellista kokonaisuutta ei ollut silloin, kun riidanalainen päätös tehtiin

61 Kantaja väittää, että komissio jätti noudattamatta tytäryhtiön ja sen emoyhtiön solidaarista yhteisvastuuta koskevaa oikeuskäytäntöä, kun se katsoi kantajan olevan solidaarisessa yhteisvastuussa T&D-tytäryhtiönsä kanssa, vaikka ne eivät olleet yksi taloudellinen kokonaisuus enää silloin, kun riidanalainen päätös tehtiin.

62 Tässä yhteydessä on syytä muistuttaa, että oikeuskäytännön mukaan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, joka johtaa kyseistä yritystä aikana, jolloin kilpailusääntöjä on rikottu, on lähtökohtaisesti vastattava kilpailusääntöjen rikkomisesta, vaikka kilpailusääntöjen rikkomisesta tehdyn langettavan päätöksen tekemispäivänä yrityksen toiminta ei enää ole kyseisen henkilön vastuulla (tuomio 16.11.2000, KNP BT v. komissio, C-248/98 P, Kok., EU:C:2000:625, 71 kohta; tuomio Stora Kopparbergs Bergslags v. komissio, C-286/98 P, Kok., EU:C:2000:630, 37-40 kohta; tuomio SCA Holding v. komissio, C-297/98 P, Kok., EU:C:2000:633, 27 kohta ja tuomio 29.3.2011, ThyssenKrupp Nirosta v. komissio, C-352/09 P, Kok., EU:C:2011:191,143 kohta).

63 Tästä seuraa, että komissio totesi riidanalaisen päätöksen 194 perustelukappaleessa aivan oikein, että sillä, että emoyhtiön ja tytäryhtiön on todettu olleen yksi taloudellinen kokonaisuus silloin, kun kilpailusääntöjä rikottiin, voitiin perustella sitä, että näille molemmille yhtiölle määrättiin yhteisvastuullisesti maksettavaksi sakko, vaikka silloin, kun sakkojen määräämistä koskeva päätös tehtiin, ne eivät olleet enää yksi taloudellinen kokonaisuus.

64 Toisin kuin kantaja väittää, tätä näkemystä ei voida kyseenalaistaa edellä 59 kohdassa mainitun tuomion Tokai Carbon ym. v. komissio (EU:T:2005:220) 390-393 kohdalla. Tästä tuomiosta ei voida päätellä, että emoyhtiön ja tytäryhtiön on oltava yksi taloudellinen kokonaisuus vielä silloin, kun sakkojen määräämistä koskeva päätös tehdään. Unionin yleinen tuomioistuin lausui edellä mainituissa kohdissa nimittäin 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ([EY 81] artiklan ja [EY 82] artiklan ensimmäinen soveltamisasetus (EYVL 1962, 13, s. 204)) 15 artiklan 2 kohdan mukaisen 10 prosentin osuutta liikevaihdosta koskevan enimmäismäärän soveltamisesta. Kuten mainitun tuomion 389 kohdassa aivan oikein todettiin, tällä enimmäismäärällä pyritään suojelemaan yrityksiä liian suurelta sakolta, joka voisi tuhota niiden taloudellisen substanssin. Enimmäismäärää on näin ollen sovellettava sakon määräämisajankohdan lähellä olevaan ajankohtaan, eikä se siten liity niiden rikkomisten ajankohtaan, joista seuraamus on määrätty. Kyseisen tuomion 390-393 kohta eivät siten ole tässä asiassa merkityksellisiä, koska niissä ei ole kyse siitä, voidaanko emoyhtiön katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön toiminnasta. On sitä vastoin todettava, että mainitun tuomion 387 kohdassa hyväksyttiin implisiittisesti se, että kahdelle yhtiölle, jotka olivat yksi taloudellinen kokonaisuus silloin, kun kilpailusääntöjä rikottiin, voitiin määrätä yhteisvastuullisesti maksettavaksi sakko, vaikka ei ollut osoitettu, että ne olivat edelleen yksi taloudellinen kokonaisuus silloin, kun sakkojen määräämistä koskeva päätös tehtiin.

65 Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisen osan ensimmäinen väite on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

Toinen väite, jonka mukaan vastuiden on oltava vaihdettavissa keskenään

66 Kantaja arvostelee ensimmäisen kanneperusteensa ensimmäisen osan toisella väitteellä komissiota siitä, että komissio ei osoittanut, että se olisi yksilökohtaisesti, suoraan ja muodollisesti vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta. Se katsoo, että jotta se voitaisiin määrätä maksamaan sakko yhteisvastuullisesti T&D-tytäryhtiönsä kanssa, komission olisi pitänyt osoittaa paitsi se, että kantajan T&D-tytäryhtiö oli todella osallistunut kilpailusääntöjen rikkomiseen, ja myös se, että kantaja on osallistunut siihen. Kantajan mukaan komission olisi pitänyt todeta kilpailusääntöjen rikkominen paitsi sen T&D-tytäryhtiön myös sen itsensä osalta itsenäisesti.

67 Tältä osin on todettava aivan aluksi, että edellä 49-57 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan se, että emoyhtiö on solidaarisessa yhteisvastuussa kokonaan omistansa tytäryhtiön kanssa, johtuu olettamasta, jonka mukaan nämä molemmat yhtiöt ovat osa EY 81 artiklassa tarkoitettua samaa yritystä. Komissiolla on siten oikeus osoittaa sakkojen määräämistä koskeva päätös niin emoyhtiölle kuin tytäryhtiöllekin, jos se osoittaa, että nämä yhtiöt ovat yksi yritys ja että tämä yritys on osallistunut kilpailusääntöjen rikkomiseen. Toisin kuin kantaja väittää, ei ole siten tarpeen osoittaa,

että kyseessä olisi välttämättä emoyhtiön ja tytäryhtiön välinen rikkomiseen liittyvä yllytyssuhde eikä varsinkaan, että ensiksi mainittu olisi osallisena mainitussa rikkomisessa (edellä 28 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 88 kohta).

68 Toisin kuin kantaja väittää, tätä näkemystä ei voida kyseenalaistaa 14.5.1998 annetun tuomion Metsä-Serla ym. v. komissio (T-339/94-T-342/94, Kok., EU:T:1998:100) 43 kohdalla. Siinä todettiin toki, että yritys voidaan määrätä vastaamaan solidaarisesti toisen yrityksen kanssa sakosta vain sillä edellytyksellä, että komissio osoittaa, että voidaan todeta se, että molemmat yritykset ovat rikkoneet kilpailusääntöjä. Kyseisen tuomion 58 kohdasta ilmenee kuitenkin, että tällä toteamuksella tarkoitettiin tilannetta, jossa komissio määräsi seuraamuksia EY 81 artiklassa ja ETA-sopimuksen 53 artiklassa tarkoitetulle kahdelle eri yritykselle eli siis kahdelle itsenäiselle taloudelliselle kokonaisuudelle, eikä siis tilannetta, jossa komissio määrää seuraamuksia kahdelle yhtiölle, jotka ovat osa samaa taloudellista kokonaisuutta ja siten samaa yritystä näissä artikloissa tarkoitetulla tavalla.

69 Koska ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisen osan toinen väite ei myöskään ole perusteltu, ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on syytä hylätä kokonaisuudessaan.

Toisen kanneperusteen toinen osa, jonka mukaan kantajan niiden väitteiden hylkäämistä ei ole perusteltu riittävästi, joilla pyrittiin kumoamaan sen ratkaisevaa vaikutusta T&D-tytäryhtiönsä käyttäytymiseen koskeva olettama

70 Kantaja väittää toisen kanneperusteensa toisessa osassa, että komissio ei ole perustellut riittävästi päätelmäänsä siitä, ettei kantaja ollut onnistunut kumoamaan sen ratkaisevaa vaikutusta T&D-tytäryhtiönsä käyttäytymiseen markkinoilla koskevaa olettamaa.

71 Tässä yhteydessä on aivan aluksi viitattava edellä 28-31 kappaleessa esitettyyn perusteluvelvollisuutta koskevaan oikeuskäytäntöön.

72 Tämä jälkeen on muistutettava, että kun unionin kilpailusääntöjen soveltamista koskeva päätös koskee useita adressaatteja ja vastuuseen saattamista tietystä kilpailusääntöjen rikkomisesta, sen on sisällettävä riittävät perustelut kunkin adressaatin osalta ja erityisesti sellaisten adressaattien osalta, joiden kyseisen päätöksen mukaan katsotaan olevan vastuussa rikkomisesta. Sellaisen emoyhtiön osalta, jonka katsotaan olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta, tällaisen päätöksen tulee näin ollen lähtökohtaisesti sisältää seikkaperäinen esittely niistä perusteluista, joiden takia kyseisen yhtiön katsotaan olevan vastuussa rikkomisesta (edellä 28 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 152 kohta).

73 Siltä osin kuin on erityisesti kyse komission sellaisesta päätöksestä, jossa tiettyjen adressaattien osalta tukeudutaan ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskevaan olettamaan, on todettava, että komissio on joka tapauksessa velvollinen ilmoittamaan kyseisille adressaateille riittävät syyt siihen, miksi ne tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joihin on vedottu, eivät ole riittäneet kumoamaan mainittua olettamaa. Komission velvollisuus perustella päätöksensä tältä osin perustuu muun muassa mainitun olettaman luonteeseen sellaisena kumottavissa olevana olettamana, jonka kumoaminen edellyttää asianomaisilta näytön esittämistä asianomaisten yhtiöiden välisistä taloudellisista, organisatorisista ja oikeudellisista yhteyksistä (ks. vastaavasti edellä 28 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 153 kohta).

74 Lisäksi on muistutettava, että unionin yleisen tuomioistuimen on komission esittämien perustelujen pohjalta kyettävä harjoittamaan laillisuusvalvontaa, mihin sisältyy kaikkien niiden tekijöiden arvioiminen, jotka koskevat emoyhtiön ja tytäryhtiön välisiä organisatorisia, taloudellisia ja oikeudellisia yhteyksiä ja joiden perusteella voidaan mahdollisesti todeta, että jälkimmäinen toimi

itsenäisesti suhteessa emoyhtiöönsä ja etteivät nämä kaksi yhtiötä siis ole yksi ainoa taloudellinen yksikkö (edellä 50 kohdassa mainittu tuomio General Química ym. v. komissio, EU:C:2011:21, 76 kohta).

75 Tällainen tarkastelu on sitäkin tärkeämpää, koska tytäryhtiön liiketoimintapolitiikan täytäntöönpanon itsenäisyys kuuluu, kuten unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, niiden keskeisten seikkojen kokonaisuuteen, joiden avulla emoyhtiö voi kumota olettaman ratkaisevasta vaikutuksestaan tytäryhtiön toimintaan; näiden seikkojen luonne ja tärkeys voivat vaihdella kunkin yksittäistapauksen ominaispiirteiden mukaan (ks. vastaavasti edellä 50 kohdassa mainittu tuomio Akzo Nobel ym. v. komissio, EU:C:2009:536, 77 kohta ja edellä 50 kohdassa mainittu tuomio General Química ym. v. komissio, EU:C:2011:21, 77 kohta).

76 Tämän jälkeen on muistutettava, ettei komissio ole kuitenkaan velvollinen tällaisessa yhteydessä ottamaan kantaa sellaisiin seikkoihin, jotka selvästikään eivät liity aiheeseen tai jotka ovat merkityksettömiä tai selvästi toissijaisia (edellä 28 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 154 kohta).

77 Perustelut on lähtökohtaisesti ilmoitettava asianosaiselle samaan aikaan kuin sille vastainen päätös. Perustelujen puuttumista ei voida korjata sillä, että asianosainen saa päätöksen perustelut tietoonsa unionin toimielimissä käytävän menettelyn aikana (tuomio 26.11.1981, Michel v. parlamentti, 195/80, Kok., EU:C:1981:284, 22 kohta; tuomio 26.9.2002, Espanja v. komissio, C-351/98, Kok., EU:C:2002:530, 84 kohta; tuomio 29.4.2004, IPK-München ja komissio, C-199/01 P ja C-200/01 P, Kok., EU:C:2004:249, 66 kohta ja edellä 28 kohdassa mainittu tuomio Elf Aquitaine v. komissio, EU:C:2011:620, 149 kohta).

78 Riidanalaisen päätöksen perusteluja on arvioitava edellä mainitun oikeuskäytännön perusteella.

Riidanalaisen päätöksen perustelut

79 Riidanalaisen päätöksen 175-178 ja 183-195 perustelukappaleesta ilmenee, että komissio määräsi kantajalle sakon sen vuoksi, että kantaja ja sen T&D-tytäryhtiö olivat EY 81 artiklassa ja ETA-sopimuksen 53 artiklassa tarkoitettu yksi yritys sinä aikana, jona T&D-tytäryhtiö osallistui herrasmiessopimukseen. Komissio tukeutui tässä yhteydessä olettamaan, jonka mukaan siitä, että kantaja omisti kokonaan yhtiön, joka puolestaan omisti kokonaan sen T&D-tytäryhtiön, voitiin päätellä, että kantaja vaikutti ratkaisevasti T&D-tytäryhtiön käyttäytymiseen markkinoilla.

80 Kantaja väittää, että komissio ei esittänyt riidanalaisessa päätöksessä riittäviä syitä sille, miksi sen tämän olettaman kumoamiseksi esittämät seikat oli hylättävä.

81 Tätä osaa on tarkasteltava kolmessa vaiheessa. Aluksi on todettava ne väitteet, jotka kantaja esitti kumotakseen olettaman siitä, että se vaikutti ratkaisevasti T&D-tytäryhtiönsä käyttäytymiseen. Tämän jälkeen on yksilöitävä riidanalaisen päätöksen perustelujen osa, jossa komissio vastasi näihin väitteisiin. Tältä pohjalta on tutkittava kolmanneksi, onko komissio laiminlyönyt perusteluvelvollisuutta.

– Kantajan väitteet

82 Kun kyse on seikoista, jotka kantaja esitti kumotakseen olettaman siitä, että se vaikutti ratkaisevasti T&D-tytäryhtiönsä käyttäytymiseen markkinoilla, on syytä todeta, että kantaja tukeutui väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa kahdeksaan väitteeseen, joiden olennaiset seikat esitetään jäljempänä.

83 Kantaja esitti ensinnäkin, että sen ja sen T&D-tytäryhtiön suhteessa sovellettiin operatiivisen hajauttamisen periaatetta. Alstom-konserni perustui “täysin hajautetulle organisaatiolle”. Konsernin eri toimialat olivat voittoa tavoittelevia keskuksia, joiden ympärillä konsernin tytäryhtiöt toimivat. Jokaisella toimialalla oli täysi vastuu toimintansa tuloksista, ja ne kontrolloivat täysin omia teknologioitaan, hintapolitiikkaansa, myyntitavoitteitaan, bruttokatettaan, myyntikulujaan, kassavirtaansa ja varastojaan. Sen T&D-tytäryhtiö oli tehomuuntajien tuotanto- ja myyntitoiminnasta vastaava tytäryhtiö.

84 Kantaja väitti toiseksi, että vuonna 1992 Alstom-konsernin organisaatiota muutettiin siten, että toiminta keskitettiin eri toimialoilla toimivien tytäryhtiöiden ympärille. Tämän organisaatiomuutoksen tavoitteena oli antaa totuudenmukaisempi kuva konsernissa voimassa olevasta vastuunjaosta sekä henkilökunnalle että kolmansille osapuolille. Kantaja ei näin ollen ole voinut olla osallisena T&D-tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevän toiminnan määrittelemisessä, sillä konsernin rakenne ei mahdollistanut sitä, että se olisi saanut asiasta tietoa.

85 Kantaja väitti kolmanneksi olevansa yhtiö, jonka toimialaan kuului ainoastaan omistusten hallussapito ja hallinnointi sekä politiikkojen ja johdon toiminnan rajallinen koordinoiminen. Suhteella T&D-tytäryhtiöön ei ollut liittymäkohtaa tytäryhtiön liiketoimintaan tai erityisesti tytäryhtiön tehomuuntajamarkkinoilla harjoittaman toiminnan määrittämiseen.

86 Kantaja esitti neljänneksi, että tytäryhtiöiden johtajat määrittelivät niiden liiketoimintapolitiikan. Kantajalla itsellään ei sen paremmin henkilökuntansa, organisaationsa kuin asiantuntemuksensakaan puolesta ollut voimavaroja vaikuttaa tytäryhtiöidensä liiketoimintapolitiikkaan. Kantajan palveluksessa ei ollut työntekijöitä tai liiketoiminnan johtajaa tai markkinatutkimusten tekijöitä. Jokaisella tytäryhtiöllä oli sitä vastoin liiketoiminnan johtaja, kuten myös oikeudellisten ja rahoitusasioiden osastot sekä tiedotus- ja henkilöstöosastot. Kaikki päätöksenteko tapahtui siten tytäryhtiöiden tasolla.

87 Kantaja väitti viidenneksi, ettei sen johtoryhmä ollut antanut minkäänlaisia ohjeita, joilla sen tytäryhtiöiden markkinakäyttäytymistä olisi voitu määrätä. Alstomin johtoryhmä päätti vain konsernin yleisestä strategiasta. Johtoryhmässä ei keskusteltu koskaan tytäryhtiöiden eikä etenkään T&D-tytäryhtiön liiketoimintapolitiikasta. Kantaja esitti erityisesti tässä yhteydessä seikkoja, jotka sen mukaan osoittivat, että “oli mahdotonta, että [johtoryhmällä] olisi minkäänlaista vaikutusta tytäryhtiöiden käyttäytymiseen markkinoilla”.

88 Kantaja väitti kuudenneksi, että se valvoi rajallisesti ja jälkikäteen ainoastaan merkittäviä taloudellisia sitoumuksia, jotka liittyivät sellaisiin avainasemassa oleviin päätöksiin, joilla konsernin taloudellinen asema olisi voitu vaarantaa. Tällaista taloudellista valvontaa ei ole kohdistettu yhteenkään tehomuuntajien valmistukseen liittyneeseen hankkeeseen.

89 Kantaja esitti seitsemänneksi, että ainoastaan sen T&D-tytäryhtiön työntekijät olivat osallistuneet väitettyihin kilpailusääntöjen rikkomisiin. Se väittää tässä yhteydessä, että komissio teki virheitä eräiden henkilöiden aseman suhteen, kun se piti heitä Alstomin henkilöstöstä vastaavan yhtiön työntekijöinä.

90 Kantaja väitti kahdeksanneksi, että sillä, että sen ja sen T&D-tytäryhtiön tiettyjen johtajien tehtävissä oli päällekkäisyyttä, ei ollut merkitystä, koska nämä henkilöt eivät toiminnallisista syistä olisi kyenneet sekaantumaan T&D-tytäryhtiön toimintaa tehomuuntajamarkkinoilla koskeviin kysymyksiin ja koska näiden henkilöiden osallistumista kartelleihin ei ole osoitettu.

– Riidanalaisen päätöksen perustelut

91 Komission esittämien perustelujen osalta on syytä todeta, että komissio perusteli riidanalaisen päätöksen adressaattien valintaa riidanalaisen päätöksen 6 kohdassa.

92 Komissio muistutti riidanalaisen päätöksen 6.1 kohdassa eli 175-181 perustelukappaleessa yleisistä periaatteista, joita sovelletaan EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomisen toteavan päätöksen adressaattien valinnassa. Riidanalaisen päätöksen 177 perustelukappaleessa se totesi, että tytäryhtiönsä kokonaan omistavan emoyhtiön asiana on esittää riittävät todisteet sitä, että sillä oli määräysvalta tytäryhtiönsä kaupallisen toiminnan suhteen, koskevan olettaman kumoamiseksi.

93 Komissio sovelsi tätä periaatetta kantajaan riidanalaisen päätöksen 6.2 kohdassa eli 183-195 perustelukappaleessa. Komissio teki riidanalaisen päätöksen 185-188 perustelukappaleessa yhteenvedon kantajan esittämistä väitteistä ja arvioi niitä sitten 189-195 perustelukappaleessa.

94 Tältä osin on kuitenkin todettava, että pääosa komission esittämistä perusteluista ei koske kantajan pääomaomistukseen perustuvan olettaman kumoamiseksi esittämiä väitteitä vaan muita väitteitä. Ne komission perustelut, jotka koskevat nimenomaan pääomaomistukseen perustuvan olettaman kumoamiseksi esitettyjä väitteitä, ovat nimittäin erittäin suppeat:

— riidanalaisen päätöksen 189 perustelukappaleessa komissio totesi vain, että kantaja ”ei ole esittänyt perusteluja, joilla olettama voitaisiin kumota ja joilla voitaisiin osoittaa, että tytäryhtiö oli toiminut itsenäisesti” ja

— riidanalaisen päätöksen 190 perustelukappaleessa komissio totesi, että ”kuten on osoitettu, [kantajan] tytäryhtiönsä väitetyn itsenäisyyden tueksi esittämät perustelut eivät olleet tältä osin riittävät”.

95 Komissio totesi riidanalaisen päätöksen 191 perustelukappaleessa lisäksi, että emoyhtiön saattaminen vastuuseen kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä tytäryhtiön toiminnasta ei edellytä sitä, että komissio osoittaa emoyhtiön johtajien olleen tietoisia siitä, että tytäryhtiö rikkoi kilpailusääntöjä.

96 Kun kyse on riidanalaisen päätöksen 198 perustelukappaleesta, johon komissio istunnossa viittasi, on todettava, että siinä komissio vain toistaa Arevan esittämän väitteen ja että siinä ei ole siten kyse komission esittämistä perusteluista.

– Komission esittämien perustelujen arviointi

97 Tältä - eli yhtäältä kantajan esittämien väitteiden ja toisaalta komission niiden johdosta esittämien perustelujen - pohjalta on syytä arvioida, ovatko riidanalaisen päätöksen perustelut riittävät.

98 Edellä esitetyn mukaisesti lähtökohtana on pidettävä sitä, että kantajan esittämää kahdeksaa väitettä koskeneet komission perustelut rajoittuvat riidanalaisen päätöksen 189 ja 190 perustelukappaleessa tehtyyn päätelmään, jonka mukaan kantaja ei ollut esittänyt perusteluja, joilla pääomaomistukseen perustuva olettama olisi voitu kumota ja joilla olisi voitu osoittaa, että sen T&D-tytäryhtiö toimi itsenäisesti. Näin ollen komissio on esittänyt riidanalaisessa päätöksessä vain tutkimustensa lopputuloksen, mutta se ei ole esittänyt niitä syitä, joiden vuoksi kantajan esittämillä väitteillä ei voitu kumota olettamaa siitä, että kantaja vaikutti ratkaisevasti T&D-tytäryhtiönsä käyttäytymiseen markkinoilla.

99 Riidanalaisen päätöksen 191 perustelukappaleen osalta on todettava sen olevan korkeintaan vastaus kantajan väitteeseen, josta on edellä 89 kohdassa tehty yhteenveto, ja osaan niistä väitteistä, joista edellä 92 kohdassa on tehty yhteenveto, mutta siinä ei vastata muihin väitteisiin, joihin kantaja on vedonnut. Vaikka pääomaomistukseen perustuvaa olettamaa ei voida tietenkään kyseenalaistaa ainoastaan sillä, että emoyhtiö ei ollut tietoinen siitä, että sen tytäryhtiö osallistui kilpailusääntöjen rikkomiseen, tämän olettaman soveltaminen edellyttää kuitenkin sitä, että kyseinen tytäryhtiö ei päätä käyttäytymisestään

markkinoilla itsenäisesti vaan seuraa olennaisin osin emoyhtiönsä antamia ohjeita. Kantaja kuitenkin kiisti juuri tämän viimeksi mainitun edellytyksen muilla väitteillä, jotka näin ollen olisivat edellyttäneet sitä, että komissio ottaa kantaa niihin.

100 Komissio ei voi tässä yhteydessä väittää, että se ei perusteluvelvollisuuden nojalla ollut velvollinen lausumaan kantajan väitteistä sen takia, että kyse on väitteistä, jotka selvästikään eivät liity aiheeseen tai jotka ovat merkityksettömiä tai selvästi toissijaisia.

101 On nimittäin todettava, että kun kyse on sen olettaman kumoamisesta, jonka mukaan kantaja vaikutti ratkaisevasti T&D-tytäryhtiönsä liiketoimintapolitiikkaan, kaikkia edellä 83-90 kohdassa mainittuja väitteitä ei voida pitää sellaisina, jotka selvästikään eivät liity aiheeseen tai jotka ovat merkityksettömiä tai selvästi toissijaisia.

102 Kuten edellä todettiin, kyse on kumottavissa olevasta olettamasta, ja emoyhtiö, joka toimittaa riittävät todisteet sen osoittamiseksi, että sen tytäryhtiö toimii markkinoilla itsenäisesti, voi näin ollen kumota sen. Komission asiana on siten arvioida kussakin yksittäistapauksessa kaikkia sille esitettyjä emoyhtiön ja tytäryhtiön välisiin taloudellisiin, organisatorisiin ja oikeudellisiin yhteyksiin liittyviä seikkoja, joilla voidaan osoittaa, että viimeksi mainittu yhtiö toimii itsenäisesti suhteessa emoyhtiöönsä ja että nämä kaksi yhtiötä eivät siten ole yksi taloudellinen yksikkö (tuomio 16.6.2011, L'Air liquide v. komissio, T-185/06, Kok., EU:T:2011:275, 71-75 kohta ja tuomio 16.6.2011, Edison v. komissio, T-196/06, Kok., EU:T:2011:281, 76 ja 77 kohta).

103 Kantaja on esittänyt käsiteltävässä asiassa väitteitä, joilla pyrittiin nimenomaan osoittamaan, että sen tytäryhtiö toimi herrasmiessopimuksen aikana markkinoilla itsenäisesti. Kantaja ei vedonnut tässä yhteydessä pelkästään siihen, että sen toimialaan kuului ainoastaan omistusten hallussapito ja hallinnointi, vaan se vetosi myös sen ja sen T&D-tytäryhtiön välisille suhteille luonteenomaisiin erityisiin seikkoihin, kuten konsernin operatiivisen hajauttamisen periaatteeseen, tytäryhtiöiden yksinomaiseen vastuuseen liiketoimintapolitiikan määrittelystä ja siihen, että konsernin rakenteen vuoksi se ei olisi kyennyt valvomaan T&D-tytäryhtiönsä liiketoimintapolitiikkaa. Kantaja on esittänyt yksityiskohtaisia tietoja konsernin toiminnasta tältä osin.

104 Näin ollen kaikkia kantajan esittämiä väitteitä ei voida pitää sellaisina, jotka selvästikään eivät liity aiheeseen tai jotka ovat merkityksettömiä tai selvästi toissijaisia.

105 Komissio ei voi myöskään väittää menestyksellisesti, että se ei olisi ollut velvollinen vastaamaan kantajan esittämiin väitteisiin sen vuoksi, että todistustaakka oli kantajalla, ja että komissio ei olisi siten ollut velvollinen esittämään yksityiskohtaisempia perusteluja niin kauan, kuin kantaja ei ollut esittänyt seikkoja, joilla tämä olettama voitiin kumota.

106 Tässä yhteydessä on nimittäin syytä tehdä ero yhtäältä todistustaakkaa koskevien ja toisaalta perusteluvelvollisuutta koskevien sääntöjen välillä. Pääomaomistukseen perustuvalla olettamalla, joka on todistustaakkaa koskeva sääntö, säännellään kysymystä siitä, mitkä seikat komission on näytettävä toteen sen osoittamiseksi, että emoyhtiö ja tytäryhtiö ovat yksi taloudellinen kokonaisuus ja siten EY 81 artiklassa ja ETA-sopimuksen 53 artiklassa tarkoitettu yritys. Perusteluvelvollisuus on sitä vastoin muotomääräys, ja se edellyttää, että sen päättelyn, johon komissio päätelmänsä perustaa, on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä riidanalaisesta päätöksestä siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden (ks. edellä 29 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö). Vaikka komissio katsoo, että emoyhtiön esittämät seikat eivät riitä kumoamaan olettamaa siitä, että emoyhtiö vaikuttaa ratkaisevasti tytäryhtiönsä käyttäytymiseen markkinoilla, komissio on silti velvollinen esittämään syyt tähän, jos kyse ei ole vain seikoista, jotka selvästikään eivät liity aiheeseen tai jotka ovat merkityksettömiä tai selvästi toissijaisia. Komission velvollisuus perustella päätöksensä tältä osin johtuu selvästi kyseisen olettaman luonteesta

kumottavissa olevana olettamana (edellä 102 kohdassa mainittu tuomio L'Air liquide v. komissio, EU:T:2011:275, 71-75 kohta ja edellä 102 kohdassa mainittu tuomio Edison v. komissio, EU:T:2011:281, 76 ja 77 kohta).

107 Näin ollen komissio oli velvollinen esittämään riidanalaisessa päätöksessä syyt, joiden vuoksi se arvioi, että kantajan esittämistä väitteistä huolimatta ei ollut osoitettu, että kantajan tytäryhtiö toimi markkinoilla itsenäisesti.

108 Edellä esitetyn perusteella on syytä todeta, että komissio laiminlöi EY 253 artiklassa määrättyä perusteluvelvollisuutta, koska se ei esittänyt riittäviä syitä sille, miksi kantajan esittämät väitteet eivät riittäneet kumoamaan olettamaa siitä, että kantaja vaikutti ratkaisevasti T&D-tytäryhtiönsä käyttäytymiseen markkinoilla.

Perusteluvelvollisuuden laiminlyönnin seuraukset

109 Komissio esittää, että koska tämän asian kaltaisessa asiassa se oli joka tapauksessa oikeassa todetessaan, että pääomaomistukseen perustuvaa olettamaa ei ollut kumottu, perusteluvelvollisuuden laiminlyönnin ei pitäisi johtaa riidanalaisen päätöksen kumoamiseen. Se esitti oikeudenkäynnin aikana syyt, joiden vuoksi kantajan esittämät väitteet oli sen mielestä hylättävä.

110 Tässä yhteydessä on ensinnäkin muistutettava, että perustelut on lähtökohtaisesti ilmoitettava asianosaiselle samaan aikaan kuin sille vastainen päätös. Perustelujen puuttumista ei voida korjata sillä, että asianosainen saa päätöksen perustelut tietoonsa unionin toimielimissä käytävän menettelyn aikana (edellä 30 kohdassa mainittu tuomio Dansk Rørindustri ym. v. komissio, EU:C:2005:408, 463 kohta ja tuomio 12.9.2007, González y Díez v. komissio, T-25/04, Kok., EU:T:2007:257, 220 kohta; ks. edellä 77 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö).

111 Komission oikeudenkäynnin aikana esittämiä perusteluja ei siten voida ottaa huomioon, kun arvioidaan kysymystä perusteluvelvollisuuden laiminlyönnistä.

112 Toiseksi komissio ei voi vedota oikeuskäytäntöön, jonka mukaan unionin yleiselle tuomioistuimelle annetulla täydellä harkintavallalla arvioida, onko sakkojen suuruus asianmukainen, voidaan perustella sellaisten lisätietojen esittämistä ja huomioon ottamista, joita perusteluvelvollisuus ei sinänsä edellytä mainitsemaan päätöksessä (edellä 62 kohdassa mainittu tuomio SCA Holding v. komissio, EU:C:2000:633, 54 ja 55 kohta). Se, että kantaja asetetaan vastuuseen T&D-tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta, johtaa kysymykseen siitä, ovatko nämä yhtiöt yksi taloudellinen kokonaisuus, ja lopulta kysymykseen siitä, onko kantaja osallistunut kilpailusääntöjen rikkomiseen, josta riidanalaisessa päätöksessä määrätään seuraamus. Tässä kysymyksessä on kyse mainitun päätöksen laillisuuden valvonnasta eikä sen arvioimisesta, onko kantajalle määrättyjen sakkojen suuruus asianmukainen. Unionin yleisellä tuomioistuimella on täysi harkintavalta vain viimeksi mainitun kysymyksen osalta (edellä 62 kohdassa mainittu tuomio SCA Holding v. komissio, EU:C:2000:633, 54 ja 55 kohta).

113 Kolmanneksi komissio viittaa oikeuskäytäntöön, jonka mukaan perusteluvelvollisuuden rikkominen ei johda riidanalaisen päätöksen kumoamiseen, koska päätöksen kumoaminen merkitsee vain uuden, kumotun päätöksen kanssa sisällöltään samanlaisen päätöksen tekemistä.

114 Komissio ei voi tältä osin vedota perustellusti 13.12.2006 annettuun tuomioon FNCBV ym. v. komissio (T-217/03 ja T-245/03, Kok., EU:T:2006:391, 362-363 kohta), jossa komission todettiin syyllistyneen EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisista määrättyjen sakkojen määrittämisen yhteydessä perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiin ja huomautettiin, että siltä osin kuin tämän toimielimen tekemä ratkaisu oli vahvistettava asiakysymyksessä, laiminlyönti ei aiheuttanut riidanalaisen päätöksen kumoamista eikä muutoksia sakkojen määrään.

115 Viimeksi mainittua arviointia, joka kuului unionin yleisellä tuomioistuimella rahamääräisiä seuraamuksia koskevissa asioissa olevan täyden harkintavallan käyttöön, ei voida nimittäin soveltaa käsiteltävään asiaan, jossa on kyse riidanalaisen päätöksen laillisuuden valvonnasta siltä osin kuin komissio katsoi siinä kantajan olevan vastuussa kyseisestä rikkomisesta (ks. edellä 112 kohta ja edellä 102 kohdassa mainittu tuomio Edison v. komissio, EU:T:2011:281, 91-93 kohta).

116 Komissio ei voi myöskään tukeutua oikeuskäytäntöön, jonka mukaan kantajalla ei ole minkäänlaista perusteltua intressiä vedota perusteluvelvollisuuden noudattamatta jättämiseen tapauksessa, jossa on jo varmaa, että riidanalaisen päätöksen kumoaminen johtaisi ainoastaan uuteen päätökseen, joka on samanlainen kuin kumottu päätös (tuomio 29.9.1976, Morello v. komissio, 9/76, Kok., EU:C:1976:129, 11 kohta; tuomio 20.5.1987, Souna v. komissio, 432/85, Kok., EU:C:1987:236, 20 kohta; tuomio 9.10.1992, De Persio v. komissio, T-50/91, Kok., EU:T:1992:104, 10 ja 24 kohta ja tuomio 3.12.2003, Audi v. OHMI (TDI), T-16/02, Kok., EU:T:2003:327, 97 ja 98 kohta).

117 Komissio ei ole käsiteltävässä asiassa perustellut riittävästi sitä, miksi kantajan esittämillä väitteillä ei voitu osoittaa, että sen T&D-tytäryhtiö päätti käyttäytymisestään markkinoilla itsenäisesti. Tätä kysymystä on tarkasteltava ottaen huomioon kaikki kantajan ja sen T&D-tytäryhtiön välisiin organisatorisiin, taloudellisiin ja oikeudellisiin yhteyksiin liittyvät seikat. Kyse on näin ollen moniulotteisesta tutkimuksesta, jonka lopputulosta ei ole mahdollista ennakoida. Jos tällaista tutkimusta ei ole tehty, ei voida olettaa, että olisi jo varmaa, että päädytään samanlaiseen päätökseen. Sen myöntäminen, että union yleisen tuomioistuimen pitäisi tällaisessa tapauksessa arvioida komission oikeudenkäynnin aikana ensimmäistä kertaa esittämiä selvityksiä, olisi lisäksi selvästi edellä 73-75 kohdassa mainitun oikeuskäytännön vastaista.

118 Toisin kuin komissio väittää, perustelujen puutteellisuus johtaa käsiteltävässä asiassa näin ollen riidanalaisen päätöksen kumoamiseen.

119 Riidanalainen päätös on näin ollen on syytä kumota ilman, että olisi tarpeen lausua ensimmäisen kanneperusteen toisesta osasta, toisen kanneperusteen kolmannesta osasta tai kolmannesta kanneperusteesta.

Oikeudenkäyntikulut

120 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Siltä osin kuin kyse riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevasta kantajan vaatimuksesta, komissio on hävinnyt asian, ja kantaja on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista.

121 Siltä osin kuin kyse komission tilinpitäjän 10.12.2009 päivätyn kirjeen kumoamista koskevasta vaatimuksesta, on syytä muistuttaa, että unionin yleinen tuomioistuin päätti, että lausunnon antaminen tästä vaatimuksesta raukeaa ja että oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin (edellä 16 kohta). Työjärjestyksen 87 artiklan 6 kohdassa määrätään, että jos lausunnon antaminen asiassa raukeaa, unionin yleinen tuomioistuin määrää oikeudenkäyntikuluista harkintansa mukaan. Unionin yleinen tuomioistuin katsoo tässä asiassa olevan kohtuullista, että komissio vastaa myös tilinpitäjän kirjettä koskevaan kumoamisvaatimukseen liittyvistä oikeudenkäyntikuluista.

122 Komissio on siten syytä velvoittaa korvaamaan kaikki oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 7.10.2009 tehty komission päätös K (2009) 7601 lopullinen (asia COMP/39.129 – Tehomuuntajat) kumotaan siltä osin kuin se koskee Alstomia.**

2) **Euroopan komissio velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Czúcz Labucka Gratsias

Julistettiin Luxemburgissa 27 päivänä marraskuuta 2014.

Allekirjoitukset